

VI. MİLLÎ TÜRKOLOJİ KONGRESİ (24-29 Eylül 1984, İstanbul)

HALİL AÇIKGÖZ

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkiyat Araştırma Merkezi tarafından tertip edilen *VI. Millî Türkoloji Kongresi* 24-29 Eylül 1984 târihleri arasında çalışmalarını tamamlamıştır.

Türkiyat Araştırma Merkezi'nin ilk defa 1973'de Cumhuriyet'in 50. yıldönümü münâsebetiyle topladığı I. Milletler Arası Türkoloji Kongresi ile başlayan kongre faaliyetleri devam etmekte olup, bu yıla kadar altısı millî, dördü milletler arası olmak üzere on kongre tertip edilmiştir.

Prof. Dr. Muharrem Ergin'in Genel Koordinatörlüğünü yaptığı VI. millî Türkoloji Kongresi tertip hey'etini aşağıdaki şahıslar teşkil etmektedir : Başkan : Prof. Dr. Ali Alparlan (Türkiyat Araştırma Merkezi Müdürü), Başkan Yardımcıları : Doç. Dr. Zeynep Kerman, Doç. Dr. Nuri Yüce, Doç. Dr. A. Mertol Tulum, Genel Sekreter : Yrd. Doç. Dr. Osman F. Sertkaya, Genel Sekreter Yardımcısı : Dr. Günay Karaağaç, Muhâsip : Prof. Dr. Nihat Çetin, Muhâsip Yardımcısı : Prof. Dr. Nazif Hoca, Üyeleri : Prof. Dr. Bekir Kütüköglü, Doç. Dr. Mehmet Saray, Doç. Dr. Ara Altun.

Türkiye üniversiteleri ile ilim, fikir ve sanat âleminden pek çok değerli ilim adamı ve sanatkârın iştirâk ettiği VI. Millî Türkoloji Kongresi çalışmalarını 24 Eylül 1984 Pazartesi günü saat 11.00'de Fen Fakültesi Konferans Salonu'nda İstiklâl Marşı ile başlamıştır. Türkiyat Araştırma Merkezi Müdürü Prof. Dr. Ali Alparlan'ın açış konuşmasından sonra, Kültür ve Turizm Bakanlığı Müsteşarı Kemâl Gökçe, Türkoloji çalışmalarının ehemmiyetine işâret eden bir konuşma yapmıştır. İstanbul Üniversitesi Rektörü adına, Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Akın İlkin'in kısa konuşması arkasından, Kongre Genel Sekreteri Yrd. Doç. Dr. Osman F. Sertkaya, şimdiye kadar toplanan kongreler hakkında umûmî bilgiler vermiştir. O. F. Sertkaya bu sene içinde kaybettiğimiz, Prof. Dr. Sadettin Buluç, Prof. Dr. İbrahim Kafesoğlu, Yüksek Mimar Mühendis Dr. Ekrem Hakkı Ayverdi gibi Türkolojinin ileri gelen âlimlerinin yerlerinin doldurulamayacağını ifâde etmiştir. Programlar ile ilgili verilen bilgilerden sonra VI. Millî Türkoloji Kongresi çalışmaları başlamıştır.

1984 senesinin Yahyâ Kemâl'in ve Ömer Seyfeddin'in 100. doğum yıldönümlerine, Bilge Kağan'ın 1250. ölüm yıldönümüne rastlaması sebebiyle adı geçen Türk büyükleri adına üç ayrı oturum tertip edilmiştir. Toplam 117

tebliğin sunulup görüşüldüğü VI. Millî Türkoloji Kongresi çalışmalarını arasında İstanbul Üniversitesi Rektörlüğünce kokteyl, Kültür ve Turizm Bakanlığınca çay ve Klâsik Türk Mûsikîsi konseri verilmiştir. Kongre delegeleri ve dinleyiciler Türkoloji araştırmalarında buldukları, tesbit ettikleri ve ilim âlemine sundukları en son bilgileri birbirlerine aktarma fırsatı bulmanın mutluluğu ile 1985 senesinde toplanacak olan V. Milletler Arası Türkoloji Kongresi'nde buluşmak üzere vedâlaşmışlardır.

28 Eylül 1984 Cuma günü saat 16.00'da Prof. Dr. M. Altay Köymen ile Prof. Dr. Mehlika Aktok - Kaşgarlı (Fransa)'nın kongre intibalarını ihtivâ eden kısa konuşmalarından sonra Genel Sekreter Yrd. Doç. Dr. Osman F. Sertkaya bir kapanış konuşması yapmıştır. Prof. Dr. Zeynep Korkmaz'ın değerli eşi Mehmet Korkmaz'ın elîm kaybının öğrenilmesi, bütün delegelerin üzüntüsüne sebep olmuştur. Genel Sekreter'in kaleme aldığı taziyet telgrafi oy birliği ile ibrâ edilmiştir.

Bir ilim, fikir ve sanat bayramı havası içinde geçen VI. Millî Türkoloji Kongresinde sevindirici bir yenilik daha yapılmıştır : Tebliğler evvelden tâyin edilen zaman aralığı içinde görüşülmüştür. Dolayısıyla, dinlenilmek istenen tebliğleri tâkip imkânı doğmuştur.

Kongrede şu tebliğler yer almıştır :

Genel Oturum :

1. Prof. Dr. Ercüment Kuran, Türk Kültür Târihinde batılılaşmanın târihî gelişimi (1839-1980).
2. Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Bilge Kağan'dan Atatürk'e.
Türk Dili : Bilge Kağan Oturumu :
3. Prof. Dr. İbrahim Kafesoğlu, Bilge Kağan'ın adı.
4. Prof. Dr. Talat Tekin, Bilge Kağan Kitâbesi üzerine bazı düzeltmeler.
5. Yrd. Doç. Dr. Osman F. Sertkaya, Göktürk târihinin meseleleri : "Tonyukuk" ve "Taryat" (Terhin) kitâbelerinde Göktürkler'in kağan seçimini anlatan iki ata sözü.
6. Doç. Dr. Abdülkadir Donuk, Oğuz Kağan destanında yanlış yorumlanan bir terim.
7. Dr. Timur Kocaoğlu, Türk lehçelerinin karşılaştırmalı sözlüğünü hazırlama raporu.
8. Doç. Dr. Saim Sakaoğlu, Afganistan'dan göçen soydaşlarımızın bazı ata sözleri üzerine notlar.
9. Doç. Dr. Özkan İzgi, "Tatar" adı hakkında.
10. Prof. Dr. Sadettin Buluç, Uzak Doğu hakkında bir kaç seyahat-nâme üzerine.
11. Prof. Dr. Ayhan Songar, Şizofren konuşmasının "bilgi (information) değeri" hakkında.

12. Doç. Dr. Ahmet Topaloğlu, Eski Türkiye Türkçesinde kullanılan bâzı Arapça ve Farsça kelimelerin imlâ ve ses özellikleri...
13. Doç. Dr. Kemâl Yavuz, XV. asır şâirlerinden Muînî'nin dildeki tasarrufları.
14. M. Sabri Koz, Âşık edebiyatımızda yer adları ve bunlarla ilgili bazı görüşler.
15. Doç. Dr. Ahmet Bican Ercilasun, Doğu Anadolu ağızlarının sınıflandırılması.
16. Doç. Dr. Tuncer Gülensoy, Doğu Anadolu ağızlarının bazı ses özellikleri.
17. Dr. Recep Toparlı, Türkçede galatlar.

Ömer Seyfettin Oturumu :

18. Fevziye Abdullah Tansel, Ömer Seyfettin'in kullandığı ad, mahlâs ve remizler.
19. Dr. Müjgân Cumbur, Ömer Seyfettin'in makaleleri.
20. Dr. Semâ Uğurcan, Ömer Seyfeddin'in hikâyelerinde mekân.
21. Doç. Dr. Önder Göçkün, Ömer Seyfeddin'in hikâyelerinde destânî ruh unsurları.
22. Doç. Dr. Cahit Kavcar, Ömer Seyfeddin'de "Efruz Bey" tipi.
23. Doç. Dr. Sadık Kemâl Tural, Ömer Seyfeddin ve inandığını yaşamak.
24. Yrd. Doç. Dr. Bilge Ercilasun, Ömer Seyfeddin'de tenkid.
25. Yrd. Doç. Dr. Halil Ersoylu, Ömer Seyfeddin ve Ziya Gökalp'in şiirlerinde Türklük ile ilgili ortak unsurlar.

Yahyâ Kemâl Oturumu :

26. Pof. Dr. İnci Enginün, Yahyâ Kemâl, Ömer Seyfeddin ve Yakub Kadri Karaosmanoğlunun dil ve edebiyat anlayışları.
27. Yrd. Doç. Dr. Neclâ Pekolcay, Yahyâ Kemâl'in Türk diline hizmetleri.
28. Mehmet Önder, Yahyâ Kemâl'de tasavvuf ve Mevlânâ Celâleddin hayranlığı.
29. Yrd. Doç. Dr. Neclâ Pekolcay, Yahyâ Kemâl'in İslâmî Türk edebiyatı içindeki yeri.
30. Vahap Kabahasanoğlu, Yahyâ Kemâl'de regression (geçmişe hasret duygusu).

Türk Edebiyatı :

31. Prof. Dr. Abdülkadir Karahan, XIII. asır Türk edebiyatında din ve kahramanlık duygusu.
32. Prof. Dr. Hüseyin Ayan, Garib-nâme üzerine bazı düşünceler.
33. Yrd. Doç. Dr. Mustafa İsen, Tezkirelerde şekli gelişme.

34. Doç. Dr. İsmail Erünsal, Muıdı'nın Miftahü't-teşbih'i hakkında bir kaç not.
35. Ahmet Sevgi, Lâtifi'nin kayıp bir risâlesi : Enisü'l-füseha.
36. Yrd. Doç. Dr. Nâci Onur, Hamdullah Hamdi'nin Yûsuf ve Züleyhâ'sında bazı önemli motifler.
37. Prof. Dr. Mehmet Kaplan, Hâmid'in küçük şiirlerinde bir yapı unsuru.
38. Doç. Dr. M. Orhan Okay, Necip Fâzıl Kısakürek'in şiirlerinin poetika açısından tekevvünü.
39. Melin Has-Er, Ferdâ-yı Garam romanında kadın kahramanlar.
40. Rıza Kardeş, Ziya Gökalp'in "Yeni Mecmua" 'daki imzasız yazıları.
41. Doç. Dr. Zeynep Kerman, Osman Fahri : Hayatı ve eserleri.
42. Doç. Dr. Mehmet Aydın, Ahmet Midhat Efendi'nin üç eseri.
43. Dr. Abdullah Uçman, Ayaşlı Şâkir Efendi.
44. Dr. Kâzım Yetiş, Tanzimat Sonrası Türk edebiyatında kullanılan bazı yeni edebî ıstılahlar.
45. Prof. Dr. Âmil Çelebioğlu, Lisân-ı pevgî ile şiirler.
46. Feyzi Halıcı, Koyunoğlu müzesinde bir cönk.
47. H. İbrahim Şener, Halk şiirinde Esmâ-ı hüsnâ'ların yeri.
48. Dr. Ali Osman Özcan, Dede Korkut hikâyelerinde eğitim anlayışı.
49. Doğan Kaya, Ruhsatî'nin Uğru ile Kadı hikâyesi.
50. Prof. Dr. Mehmet Akalın, Bafra Osman Râcî'nin Cezbetü'l-kulûb'u.
51. Yrd. Doç. Dr. Metin Akar, Şeyyâd İsâ hangi asırda yaşadı? Ahvâl-i kıyâmet kimindir?
52. Dr. M. Atâ Çatıkkaş, Firdevsî-i Rûmî'nin Satranç-nâme-i Firdevsî'si
53. Dr. Turgut Karabey, Divan şiirine yöneltilen eleştiriler.
54. Dr. Hamit Bilen Burmaoğlu, Lâmiü Çelebi Dîvânı'ndaki tasavvufî ıstılahlar.
55. Dr. Gönül Ayan, Edebiyatımızda Vâmık u Azrâ.
56. Dr. Münir Atalar, Surre-nâme (1335=1916).
57. Dr. Sabahattin Küçük, Tokatlı Ebû Bekir Kâni Efendinin Hasbîhâli.

Türk Târîhi :

58. Dr. İhsan Süreyya Sırma, Osmanlı Devleti'nde faaliyet gösteren İngiliz misyonerlerine dâir bilinmeyen bir yazma.
59. Yrd. Doç. Dr. Azmi Süslü, Vâhid Paşa'nın diplomatik münasebetleri (1806-1807).
60. Yrd. Doç. Dr. Abdülkadir Özcan, Anonim bir Osmanlı târihi hakkında.
61. Yrd. Doç. Dr. İlhan Şâhin, Osmanlı devrinde Türk aşîretlerinin isim almalarına dâir bâzi görüşler.

62. Dr. Turgut Akpınar, Bugünkü hukuk açısından Osmanlı kanunları.
63. Yrd. Doç. Dr. M. Akif Aydın, Osmanlı hukukunda kazâî boşanma.
64. Yrd. Doç. Dr. Ahmet Tabakoğlu, XVIII. asır Osmanlı bütçeleri hakkında bazı değerlendirmeler.
65. Yrd. Doç. Dr. Mustafa Ergün, İkinci Meşrûtiyet devrinde Osmanlı Devletinin azınlık okulları politikası.
66. Dr. Mikail Bayram, Anadolu Selçuklu Devleti'nin ahilik siyaseti.
67. H. Fikret Alasya, Niçin Kuzey Kıbrıs Türk Cumhûriyeti?
68. Prof. Dr. Mehlika Aktok-Kaşgarlı, Ortaçağ Ermeni kaynakları kritiği - Moses Hoyrenatsi - Mateos Urhayaksi - Ortaçağ Türk Ermeni Münâsebetleri - Ermenistan neresidir?
69. Prof. Dr. M. Fahrettin Kırzioğlu, Gürcistan Ocaklı Başbuğları Çenastan'dan gelme Gogaret hâkimi Şamsoldeli (= Üç oklu) Orbelyanlar "İç Oğuz Begleri"nden "Gogalet Koca oğlu Şor-Şamsoldin" hânedanı (M. Ö. 680-M. S. 1177).
70. Yrd. Doç. Dr. Abdülkadir Yuvalı, XIII. asırda Önasya'daki siyasî bloklaşma ve Terek savaşı.
71. Mithat Sertoğlu, Halife Abdülmecîd Efendi'nin veliahdliği sırasında Sadriâzâm Tevfik Paşa'ya gönderdiği bir mektup.
72. Em. General Faruk Güventürk, Batı Trakya Türkleri'nin dramı.
73. Prof. Dr. Orhan Türkdöğen, 1906-1907 Erzurum Hürriyet ayaklanması.
74. Prof. Dr. Bahaeddin Ögel, Türk kültür târihinin meseleleri ve gelecekteki araştırmalar.
75. Doç. Dr. Kıyamüddin Râî, Afgan kabîlelerinin Türklük ile alâkaları : Abdalî'ler Eftalitler (Ak-Hunlar) in torunları mı?
76. Dr. Dmel Esin, Doğu Türkistan, Çin Seddi ve Ötüken İlinin kuzeyinde Oğuzlar.
77. Prof. Dr. Ahmet Temir, Kazanlı târihçi ve din âlimi Murad Remzi (1854-1934).
78. Doç. Dr. Mehmet Saray, Kont Ignatiyev'in Hîve ve Buhârâ ziyâreti (1858).
79. A. Ender Gökdemir, Güney-Batı Kafkasya Cumhûriyeti Cumhûrbaşkanı Cihangiroğlu İbrahim Bey'in hâtıratı.
80. Doç. Dr. İlber Ortaylı, Ord. Prof. Dr. Mehmed Fuad Köprülü'nün eğitimi ve yetiştiği muhit.
81. Yrd. Doç. Dr. Yusuf Oğuzoğlu, Şeriyye sicillerine göre XVII. asırda Kayseri'de şehir hayatı.
82. Dr. Nadir Devlet, İdil-Ural'da İslâmiyet.
83. Doç. Dr. Zekeriya Kitapçı, Otantik hadis kitaplarından Sahîhi Buhârî, Sahîhi Müslim ve Sünen'i Ebi Dâvût'un Türklerle ilgili hadislerinin umûmi değerlendirilmesi.

84. Prof. Dr. Mehmet Eröz, Türk topluluklarının ölüm âdetleri üzerine bir deneme.
85. Doç. Dr. Sâkıp Yıldız, İki büyük Türk mütefekkeri : Bursalı İsmail Hakkı ve Erzurumlu İbrahim Hakkı.
86. Yrd. Doç. Dr. Mahmut Şâkiroğlu, XIV-XVI asırlarda Türk deniz hukuku var mıydı?
87. Doç. Dr. Rıfat Önsoy, Tanzimat dönemi sanayileşme hareketleri ve sanayi-i ıslah komisyonu.
88. Doç. Dr. H. Hilmi Karaboran, Geçici yerleşme yeri olarak Pey ve Banı üzerine bir araştırma.
- Türk Sanat ve Tıp Tarihi :*
89. Yrd. Dr. Orhan Cezmi Tuncer, Anadolu Selçuklu Sarayı'nın ünlü mimarlarından Kelük bin Abdullah ve Kalûyanü'l-Konevî.
90. Prof. Dr. Arslan Terzioğlu, Temelinin atılışının 500. yıldönümü dolayısı ile Edirne'deki II. Bâyezîd Dârüşşifa'sı ve dünya hastahâne mimarisi târihindeki yeri.
91. Erol Çetin, Edirne Selimiye Camii.
92. Dr. Rengin Bütün, Son Halîfe Abdülmecid Efendi ve Sultan Abdülmecîd'in kızı Refia Sultan'a ait sivil eczahânelerde yapılan reçeteler.
93. Doç. Dr. Ayşegül Demirhan, Kahve ve çayın Türk Tıp târihindeki yeri ve tıbbî folklor bakımından önemi.
94. İbrahim ve Cevriye Artuk, Mengüçük Oğullarına ve Anadolu Selçuklularına âit nâdir sikkeler.
95. Dr. Abdüsselâm Uluçam, Bağdâd'da Abdülkadir Geylânî külliyesi.
96. Doç. Dr. Yılmaz Önge, Konya Selçuklu Sarayı'nın restitüsyonu.
97. Erdem Yücel, Kıbrıs Belediyecilik Kongresi'nin ışığı altında Türk eserlerinin durumu ve alınması gereken önlemler.
98. Doç. Dr. Atillâ Arpat, Davutpaşa Camiinde Musa Peygamber.
99. Uğur Dermen, 20. ölüm yıldönümünde Hattat Halîm Özyazıcı.
100. Cevat İzgi, Türk hayvan bilimcisi Kuştemiroğlu Boğdu Beg (1233-1286) ve Av Kuşlarının bakımı konusundaki kitabı.
101. Yüksek Mimar Hüsrev Tayla, Osmanlı İmparatorluğu'nun bilinen en eski evleri üzerine bir araştırma ve Mudanya evleri.
102. Doç. Dr. R. Özden Süslü, Bitlis'te bezemeli bir ev üzerine inceleme.
103. Yrd. Doç. Dr. Haşim Karpuz, Erzurum'da Seyfullah Ağa Konağı.
104. İsmail Öztürk, Yenikent köyü halı ve kilim dokumacılığı.
105. Burhan Paçacıoğlu, Türk el sanatlarından yazmacılık sanatı.

Türk Mûsikisi :

106. Dr. Cahit Öney, “Çenber usûlü” hakkında.
107. Onur Akdoğan, Türk mûsikîsinin eğitim ve öğretiminde Bilgisayar ve önemi.
108. Osman Saraç, İlâhî ses ve sözlerle tedâvi.
109. Ercümen Berker, Yahyâ Kemâl ve Türk mûsikîsi.
110. N. Fazlı Görücü, Yahyâ Kemâl’in şiirlerinde anlatım duygusunun bestelenmiş şiirlerinin anlatım duygusu ile karşılaştırmalı analizi.
111. Yurdun Güvenen, Rumeli türkülerinin tedkiklerine medhal.
112. Dr. Şenel Önalı-Saim Koşar, Bir ezgiye halk ezgisi teşhisi nasıl konulmaktadır?
113. Taşkın Doğanışık, Türk halk mûsikîsinin günümüzdeki yeri ve önemi.
114. Dr. Şenel Önalı-Saim Koşar, Halk ezgisi denilince hangi kurallar söz konusu edilmelidir?
115. Yalçın Tura, Eski notalarda tesbit edilmiş Türk mûsikîsi eserlerinin yorumlanması hakkında.
116. Adnan Atalay, Türk mûsikîsinde milletlerarası nota yazısının kullanılışı ve karşılaşılan meseleler.
117. Yurdun Güvenen, Çorlulu Âşık kimdi?